

Tehniskā izglītība Latvijā un Rīgas Valsts tehnikums

Ilgars Grosvalds, Riga Technical University, Inta Bombiza, Riga State Technical School

Kopsavilkums. Rīgas Valsts tehnikuma nodibināšana 1919. gadā lika stingrus pamatus vidējās tehniskās izglītības attīstībā Latvijā, veicināja rūpniecības un saimniecības dzīves uzplaukumu. Rīgas Valsts tehnikumā, bija 6 nodaļas: Būvniecības, Mehānikas, Elektrotehnikas, Ķīmijas, Kultūrtehnikas un Dzelzceļu ekspluatācijas. Audzēkņu skaits 1940. gadā sasniedza 1260, absolventu - 186. Tehnikuma vēsturi starpkaru periodā var iedalīt 2 posmos, pirmais no kuriem ilgst no 1919. līdz 1930.gadam kad to vadīja būvinženieris Ansis Grīnbergs, un otrs – no 1931. līdz 1940., kad tās direktors bija inženieris mehāniķis Ādolfs Vitkopfs. Tehnikuma audzēkņi kļuva par izcilēm rūpniecības, izglītības un zinātnes darbiniekiem ne vien Latvijā, bet pēc 2. pasaules kara arī ārzemēs.

Atslēgas vārdi: Rīgas Valsts tehnikums, skolotāji, audzēkņi, absolventi.

I. TEHNIKUMS DIVDESMITAJOS GADOS (1919-1930)

Rīgas Valsts tehnikumu nodibināja 1919. gada 29. decembrī, kad Latvijas valdība nolēma to atvērt kā Valsts mācību iestādi. Sākotnēji tajā bija divas nodaļas: būvniecības un kultūrtehnikas. Par pirmo tehnikuma direktoru 1920. gada 15. februārī ievēlēja būvinženieri Ansi Grīnbergu (1870-

1938), kas to vadīja līdz mūža pēdējai dienai. Viņš izvērsa tehnikuma darbu: nodibināja jaunas nodaļas, palielināja klašu skaitu [1-3]. Pēc Izglītības ministrijas lēmuma 1920. gada 29. februārī likvidēja Kultūrtehnikas nodaļu, kuru nodeva Lauksaimniecības ministrijai, kas atvēra savu Kultūrtehniko vidusskolu. Tās vietā tehnikumā 1920. gadā izveidoja Ķīmijas nodaļu, 1921. gadā nodibināja Mehānikas un Elektrotehnikas nodaļas. 1927. gadā Kultūrtehnikas vidusskolu atkal pievienoja tehnikumam, kā Kultūrtehnikas nodaļu. 1930. gadā atvēra Dzelzceļu ekspluatācijas nodaļu.

No 1919. gada līdz 1929. gadam nodaļu skaits tehnikumā pieauga no 2 līdz 5, klašu skaits no 5 līdz 20, skolēnu skaits 166 līdz 589 (1. tabula). Tehnikumu 1922. gadā beidza 49, bet 1929. gadā jau 109 absolventi (2. tabula).

Pavisam no 1922. gada līdz 1929. gadam sagatavoja 572 absolventus, tai skaitā Būvniecības nodaļā 195, Mehānikas nodaļā 116, Elektrotehnikas nodaļā 117, Ķīmijas nodaļā 99 un Kultūrtehnikas nodaļā 45. [1]

Tehnikumā bija daudzveidīgi mācību plāni, liels pasniedzamo priekšmetu skaits. Mācību darbā bez tehnikuma skolotājiem iesaistīja inženierus no dažādām organizācijām un augstskolu mācību spēkus.

1.TABULA

RĪGAS VALSTS TEHNIKUMA KLAŠU UN SKOLNIEKU SKAITS (1919-1928)

	Sagatavoš. kursi		Būvniec. nod.		Mehānikas nod.		Elektrotehn. nod.		Ķīmijas nod.		Kultūrtehn.nod.		Kopā	
	Kl.	Skoln.	Kl.	Skoln.	Kl.	Skoln.	Kl.	Skoln.	Kl.	Skoln.	Kl.	Skoln.	Kl.	Skoln.
1919./20	1	56	2	97							4	117	7	270
No 10.11	1	43	2	69							2	54	5	166
No 1.3.2.	1	42	2	94					1	27			6	163
1920./21	1	29	6	174					2	61			9	264
1921./22	1	50	5	127	2	69	1	59	3	67			12	332
1922./23			4	135	3	98	2	67	4	84			13	384
1923./24			4	126	4	94	2	90	4	89			13	421
1924./25			4	127	4	127	3	116	4	88			15	452
1925./26			4	133	4	128	3	120	4	78			16	459
1926./27			4	140	4	130	4	117	4	73			16	460
1927./28			4	139	4	135	4	118	4	61	4	116	20	569
1928./29			4	142	4	134	4	131	4	67	4	115	20	589

2.TABULA

RĪGAS VALSTS TEHNIKUMA ABSOLVENTU SKAITS (1921-1929)

Māc.gads	Būvniec.nod.		Mehānikas nod.		Elektrotehn. nod.	Ķīmijas nod.	Kultūrtehnikas nodaļa	Kopā
	Ceļu tehn.	Būvtehn.	Masīntehn.	Tehnoł.				
1921./22	12							12
1922./23	300	3				16		49
1923./24	15	12	7	4	9	17		64
1924./25	15	5	8	8	16	13		65
1925./26	13	11	14	7	20	17		82
1926./27	22	7	17	4	23	13		86
1927./28	12	9	20	5	25	12	22	105
1928./29	10	19	18	4	24	11	23	109
Kopā:	129	66	84	32	117	99	45	572
Pavisam:	195			116				

Būvniecības un Arhitektūras nodaļās savas zināšanas tālāk nodeva tehnikuma direktors Ansis Grīnbergs, skolotāji – būvinženieri Indriķis Zubāns (būvstatika, materiālu pretestība), Oskars Ozols (būvkonstrukcijas, ģeodēzija), Dāvids Zariņš (būvmācības). Strādāja Latvijas dzelzceļu pārvaldes tehniskais direktors Kārlis Timuška un dzelzceļa virsvaldes vecākie inženieri Andrejs Romans (ūdensceļi), Satiksmes ministrs Pēteris Aronietis pasniedza būvkonstrukcijas. Izcili pedagogi bija Jānis Zubāns un Kārlis Timuška. J.Zubāns raudzījās, lai audzēkņi pasniegto vielu saprastu un neiemācītos mehāniski, K.Timuška lietpratīgi ievadīja audzēkņus tiltu aprēķinos, projektēšanā un būvē. No augstskolas bija piesaistīti būvinženieris, vec.doc. Arturs Tramdahs (dzelzsbetona darbi), arhitekts, doc. Arturs Krūmiņš (arhitektūras vēsture), vec. doc. Pauls Kampe (būvkonstrukcijas, ēku projektēšana), vec. asistents Valters Krūmiņš (būvmācība), vec. asistents Aleksandrs Birzenieks (arhitektūras formas). A.Tramdahs stimulēja audzēkņu zināšanas. Ja kāds audzēknis nevarēja atbildēt, citi varēja papildināt, saņemot augstāku atzīmi.

1.att. Būvinženieris A.Grīnbergs, direktors, būvniecības nodaļas vadītājs.

Mehānikas nodaļā divdesmitajos gados strādāja Voldemārs Frīdenbergs, pieredzes bagāti skolotāji, inženieri mehāniķi Jānis Baumanis (rūpniecības organizācija), Pauls Everts (mehānika, tehnoloģija), Jānis Godiņš (projekciju mācība, rasēšana), Jānis Ivanovs (mašīnu elementi, iekšdedzes dzinēji). Darbu Latvijas Universitātē ar darbu tehnikumā savienoja asistents Vilhelms Burkevics (materiālu pretestība, mašīnu elementi), doc. Arvīds Lepiks (lauksaimniecības mašīnas), doc. Oskars Mitenbergs (ceļamās mašīnas) un privātdocents Jānis Leimanis (dzelzceļi). No Jūrniecības departamenta darbā iesaistījās Pēteris Stakle (upju regulēšana, aizsprosti), Kārlis Purns (mašīnmācība), Juris Kalējs (hidraulika, aku būve).

No elektrotehnikas nodaļā strādājošiem inženieriem jāatzīmē nodaļas vadītājs Voldemārs Frīdenbergs, Alfrēds Auziņš (vājstrāvas), Rūdolfs Putnaērglis (elektrības mašīnas), Ferdinands Etmanis (elektrotehnika) un Jānis Lamsters (elektrības mašīnas).

Ķīmijas nodaļā strādāja ķīmijas inženieri Ādolfs Bilkens (ķīmija), Ādolfs Bergmanis (ķīmijas tehnoloģija), Jēkabs Freimanis (ķīmijas tehnoloģija), Jānis Lukstiņš (ķīmijas tehnoloģija) un Voldemārs Mākalns (organiskās ķīmijas tehnoloģija).

No LU Ķīmijas fakultātes tehnikuma durvis vēra Privātais docents Augusts Ķešāns (ķīmija), vecākais doc. Kārlis Dišlers (elektroķīmija), asist. Pauls Nukke (analītiskā ķīmija).

2.att. Inž. tehn. A.Bilkens, nodaļas vadītājs.

Kultūrtehnikas nodaļā mācības pasniedza tās vadītājs Vilis Ducmanis (hidraulika, hidrogrāfija), Jānis Balodis (ģeodēzija, mehānika), Eduards Daugulis (ģeodēzija), Eduards Gēliņš (meteoroloģija), Augusts Jansons (ģeodēzija), Jānis Kļaviņš (pļavkopība, kūdras purvu kultūras), Aleksandrs Ķuze (meliorācija, projektēšana), Jānis Vītiņš (zemes mācība).

J. Balodis, J. Gēliņš bija saistīti ar Latvijas Universitātes Inženierzinātņu fakultāti, pārējie no Zemkopības departamenta [1,2].

II. TEHNIKUMS TRĪSDESMITAJOS GADOS (1931-1940)

Tehnikuma direktors (1931–1940) bija inženieris mehāniķis, LU Mehānikas fakultātes privātdocents Ādolfs Vitckopfs (1878–1967). Viņa laikā mācības pagarināja no 4 līdz 5 gadiem, likvidējot audzēkņu pārslodzi, sekmējot labāku mācību vielas apguvi. Atrisināja telpu trūkumu, blakus galvenajam korpusam Kr. Valdemāra 1^c uzcēla papildus korpusu Noliktavas ielā.

3.att. Ādolfs Vitckopfs.

No 1930. gada tehnikumā bija 5 nodaļas ar piecgadīgu kursu – Būvniecības, Mehānikas, Elektrotehnikas, Ķīmijas, Kultūrtehnikas un viena ar divgadīgu kursu – Dzelzceļa ekspluatācijas nodaļa. Pirmajās piecās uzņēma audzēkņus ar pilnu sešgadīgu pamatskolas izglītību, sestajā – ar vidusskolas izglītību.

1940. gadā klašu skaits sasniedza 42, bet skolēnu skaits 1260. strādāja vairāk nekā 100 skolotāju, no tiem 60 štata darbinieki. Absolventu skaits sasniedza 186, no tiem Būvniecības nodaļā - 25, Mehānikas - 34, Elektrotehnikas - 20, Ķīmijas - 20, Kultūrtehnikas - 26 un Dzelzceļa ekspluatācijas nodaļā - 25 [6].

Speciālos priekšmetus mācīja būvinženieris Jānis Ozoliņš,

5.att. Būvinženieris J. Ozoliņš.

Leonards Legzdīņš, Oskars Ozols, Kārlis Timuška, profesors Arturs Tramdahs, privātdocents Ādolfs Vickopfs, inženiermehāniķi – Pauls Everts, Voldemārs Frīdenbergs, elektroinženieri – Kārlis Neretnieks, Ferdinands Etmanis, Kārlis Dommers, Alfrēds Auziņš, Rūdolfš Putnaērglis, arhitekts profesors Pauls Kampe, Arnolds Čuibe, inženieri ķīmiķi Ādolfs Bilkens, Augusts Bergmanis, Jēkabs Freimanis, Jānis Bormanis, kultūrinženieris Vilis Ducmanis, dzelzceļa speciālisti Alberts Krieviņš, LU docents Jānis Leimanis un Kārlis Karūsa (3,4).

Mācību grāmatas sarakstījuši - Vilis Ducmanis „Hidraulika un hidrogrāfija”, Jānis Godiņš „Projekciju mācība”, Pēteris Krievkalns „Algebriskā analīze”, „Analītiskā ģeometrija”, Dāvis Zariņš „Būvmācība”, Kārlis Ozoliņš „Kompleksie skaitļi”, Ādolfs Bilkens „Praktiskie darbi anorganiskajā ķīmijā”, Voldemārs Mālkalns „Ķīmija”, Pēteris Aronietis „Būvmateriāli”.

Tehnikumu 1933. gadā beidza 142 absolventi, no tiem būvniecības nodaļu - 33, mehānikas - 24, elektrotehnikas - 32, ķīmijas - 10, kultūrtehnikas - 17 un dzelzceļa ekspluatācijas - 26.

3.TABULA
RĪGAS VALSTS TEHNĪKUMA ABSOLVENTU SKAITS (1932-1940)

	Nodaļas						Kopā
	Būvniecības	Mehānikas	Elektrotehnikas	Ķīmijas	Kultūrtehnikas	Dzelzceļu ekspl.	
1931./32	28	20	23	5	24	22	122
1932./33	33	24	32	10	17	26	142
1935./36	22	20	16	8	13	24	103
1936./37	18	17	29	12	17	21	114
1937./38	22	22	20	13	19	18	114
1938./39	28	27	33	16	16	27	147
1939./40	25	34	26	20	26	25	186

III. TEHNĪKUMS OKUPĀCIJAS GADOS (1940 – 1944)

Padomju laikā 1940. gadā no direktora amata atcēla Ādolfu Vickopfu. Neilgi par tehnikuma direktoru bija inženieris mehāniķis Voldemārs Ivanovskis, vēlākais RPI (Rīgas politehniskā institūta) profesors (no 1955). Pēc viņa par direktora vietas izpildītāju kļuva Ķīmijas nodaļas vadītājs Ādolfs Bilkens, kuru 1941. gada janvārī nomainīja no Maskavas atbraukusi Alise Baranova, kura izveidoja labas attiecības ar tehnikuma skolotājiem [6].

Tehnikumā izveidoja komjaunatnes organizāciju, ko vadīja Ķīmijas nodaļas audzēknis Laimonis Strazdiņš, kas pazīstams kā rakstnieks Laimonis Purs.

Organizētu cīņu pret padomju varu sāka jaunāko klašu audzēkņi Arnolds Kūla, Helmutš Rimša, Ēriks Rudzītis, u.c. Viņi izgatavoja un izplatīja patriotiskus uzsaukumus. Trūkstot piesardzībai un slepenībai, viņi nonāca Čekas rokās. Viņus notiesāja. Sodū bija jāizcieš Gulaga nometnē. Tā H. Rimšu ar Dienvidurālu apgabala tribunāla 1942. gada 7. janvāra lēmumu notiesāja uz 10 gadiem spaidu darbos.

Vecāko kursu audzēkņi 1941.gada sākumā iesaistījās nelegālā organizācijā „Latvijas sargi”, kas bija saistīti ar vācu izlūkdienestu. Šo audzēkņu aresti notika pirms Vācijas un Padomju Savienības kara sākuma. Kara tribunālā Rostovā pie Donas 1942. gada 30. septembrī Teodors Jēkabsons pēdējā vārdā teica „Es darbojos savas tautas labā un gribēju cīnīties par savas tautas brīvību un Latvijas valsts neatkarību” [8].

1941. gada 14. jūnija deportācijās izsūtīja 4 skolotājus ar ģimenēm un 10 audzēkņus.

Vācu okupācijas laikā 1941. gada 29. augustā direktora postenī atgriezās Ādolfs Vickopfs. Tehnikumu vajadzēja pārcelt uz maz piemērotām telpām Rīgā, Maskavas priekšpilsētā, Strūgu ielā.

Tehnikuma audzēkņus un skolotājus vervēja darba dienestā, iesauca leģionā vai gaisa karaspēka izpalīgos.

Vācu okupācijas laikā par skolotājiem bija iesaistīti labi savas nozares speciālisti: docents Jānis Ātrenš (dzelzsbetons), būvinženieris Augusts Liepiņš (būvmateriāli), arhitekti Osvalds Tīlmanis (ēku projektēšana) un Pāvils Dreijmanis (ēku iekārtas), Arnolds Čuibe (būvdarbu organizācija), ķīmiķis Aleksandrs Lode (ķīmija).

Mācot ēku iekārtas un vadot ar arhitektu O. Tīlmani ēku projektēšanu, P. Dreimanis veltīja laiku arī savu objektu izrādīšanai, ideju un ieceru izklāstam, padarītā darba analīzei un darbā pieļautām kļūdām [7].

1944. gada rudenī fronte pietuvojoties Rīgai, baidoties no padomju represiju atkārtotāšanās, emigrēja daudzi tehnikuma mācību spēki. [4]

IV. TEHNĪKUMA NODAĻAS

Būvniecības nodaļu vadīja būvinženieris Ansis Grīnbergs (1919-1920), Indriķis Zubāns (1920 -1931) un Kārlis Timuška (1931-1940). Izveidojās arhitektūras un satiksmes ceļu nozares. Arhitektūras nozarē sagatavoja būvtechniķus – arhitektu palīgus, bet satiksmes ceļu nozarē – ceļu meistarus.

Līdz 1940. gadam pēc nepilnīgām ziņām (trūkst ziņu par 1929./1930., 1933./1934., 1934./1935. m.g.), nodaļu absolvējuši ne mazāk par 371 audzēkņiem. Viņi dabūja darba vietas Šoseju

un zemes ceļu departamentā, Latvijas dzelzceļu tehniskajā direkcijā un būvuzņēmēju birojos. Sevišķi liels pieprasījums bija pēc ceļu tehniķiem, tādēļ 1929./1930. m. g. pēc Izglītības ministrijas Arodskolu direkcijas rīkojuma tehnikums slēdza ēku būvniecības nozari. 1937. gadā to atkal atjaunoja.

Būvniecības nodaļa tāpat kā citas nodaļas izmantoja zīmēšanas, rasēšanas, fizikas, ķīmijas, ģeodēzijas kabinetus, tehnoloģisko muzeju un galdniecības darbnīcu.

Zīmēšanas kabinetā nodarbības bija paredzētas 1., 2., 3. mācību gadā. Rasēšanas kabinetā pirmajā mācību gadā vingrinājās tehniskā raksta izkopšanā, bet otrajā – mašīnelementu rasējuma sastādīšanā.

Tehnoloģiskajā muzejā bija apkopotu eksponāti, kas attiecas uz tehniku, tehnoloģiju un dabas zinātnēm. Bija izstādīti dažādi būvniecības eksponāti, kurus audzēkņi izgatavojuši galdniecības darbnīcā: tiltu, krastu nostiprinājumu, slūžu un būvniecības darba rīku modeļi [1,2].

Mehānikas nodaļu vadīja inženieris mehāniķis Voldemārs Frīdenbergs (1922–1940). To nodibināja 1921. gadā un darbu sāka ar mašīntehniku, mehānisko tehnologu un elektrotehniku sagatavošanu. Jau pašā sākumā sakarā ar lielo interesi nācās izveidot elektrotehniku kā atsevišķu nozari. Mehāniskajā darbnīcā audzēkņi apguva atslēdznieku, virpotāju un kalēja darbu. Praktisko darbu noslēgumā audzēkņi skolotāju vadībā iepazinās ar tvaika katliem, tvaika mašīnām, turbīnām un iekšdedzes dzinējiem. Līdz 1940. gadam pēc nepilnīgām ziņām tehnikumu beiguši ne mazāk kā 280 mašīntehniķu [1,2].

Elektrotehnikas nodaļu nodibināja 1922.gadā. To vadīja inženieris mehāniķis Voldemārs Frīdenbergs (1922–1940).

4.att. Inž. tehn. V. Frīdenbergs, inspektors un mehānikas, elektrotehnikas nodaļas vadītājs.

Līdz 1940. gadam to pabeidza vismaz 296 audzēkņi. Nodaļa sagatavoja speciālistus stiprās un vājās strāvas specialitātēs. Absolventi – stiprās strāvas speciālisti varēja izstrādāt projektus, celt mazākas spēkstacijas vai darboties kā inženieru palīgi. Vājās strāvas speciālisti varēja projektēt, celt un apkalpot mazākas telegrāfa stacijas un telefona tīklus. Praktiskās iemaņas viņi ieguva, strādājot elektromašīnu laboratorijā, radio kabinetā, tehnikuma transformatora stacijā apgaismošanas un spēka tīklā [1,2].

Ķīmijas nodaļa darbību uzsāka 1919.gadā. To vadīja inženieris ķīmiķis Ādolfs Bilkens (1920–1944). Līdz 1940. gadam to beidza ne mazāk par 218 audzēkņiem. Absolventi atrada darbu celulozes, cementa, stikla un gumijas fabrikās, spirta brūžos un krāsotavās. Praktiskās iemaņas audzēkņi ieguva

strādājot Anorganiskās (neorganiskās), organiskās ķīmijas, analītiskās ķīmijas un ķīmijas tehnoloģijas laboratorijās, kur veica ziepju vārīšanu, eļļas spiešanu, augļu pārstrādi, raudzēšanu un sauso pārtvaici [1,2].

Kultūrtehnikas nodaļu izveidoja 1919.gadā, tomēr jau 1920. gadā to likvidēja. To atjaunoja 1927. gadā, vadītājs bija agronomis Vilis Ducmanis (1927–1944).

6.att. Agr.kult. V. Ducmanis, inspektors un kultūrtehnikas nodaļas vadītājs.

Nodaļa gatavoja tehniķus meliorācijai un mērniecībai. Praktisko apmācību audzēkņi izgāja mērniecības darbos, objektu uzmērīšanā, trigonometriskos darbos, ko veica saskaņā ar Zemkopības departamenta mērniecības daļu [1,2].

Dzelzceļa ekspluatācijas nodaļa darbu uzsāka 1934. gadā, uzņemot audzēkņus ar vidusskolas izglītību. Nodaļu vadīja Latvijas dzelzceļu ieņēmumu un kontroles daļas vadītājs Alberts Krieviņš. Teorētiskos priekšmetus mācīja Latvijas dzelzceļa direkcijas speciālisti vakara maiņā tehnikuma telpās. Līdz 1940. gadam nodaļu beidza 115 audzēkņi. [3,4]

V. TEHNIKUMA TRADĪCIJAS

Audzēkņu sekmes pārraudzīja skolotāju padome direktora vadībā. Savas nodaļas pārstāvēja nodaļu vadītāji – inspektori. Par audzēkņu sekmēm ziņoja klašu pārziņi. Pieņemtos lēmumus protokolēja, klašu pārziņi tos ierakstīja katra audzēkņa liecībā trimestra un semestra beigās.

Tehnikuma karogā ierakstītos vārdus „Tēvu zemes mīlestību mēs ar darbiem rādīsim” audzēkņiem vajadzēja pierādīt ar sekmēm un uzvedību. Ar lepnumu viņi nēsāja obligāto zilzaļo formas cepurīti ar nozīmīti RVT. Mācībās noslogotiem audzēkņiem neatlika daudz laika sabiedriskajai dzīvei. Tomēr viņi dziedāja korī, muzicēja orķestrī, piedalījās pašdarbības pulciņos un sporta sekcijā. Koris un orķestris kuplināja svinīgos tehnikuma pasākumus. Pašdarbības pulciņa „Kvēle” ietvaros darbojās mākslas un sporta sekcijas. „Kvēles” sporta sekcija sāka izdot ilustrētu žurnālu „Saturns”, ko organizēja tehnikuma audzēkņi, vēlāk plaši pazīstamais „Grāmatu draugs” izdevējs un skaņu plašu fabrikas „Bellacord electro” īpašnieks Helmārs Rudzītis. Savu roku pielika vēlāk pazīstamais grafiķis Oskars Norītis. Žurnālā bija ievietoti arī vēlāk tulkotāja un rakstnieka Voldemāra Kārklīņa akvareļi un raksti. 1927./28. mācību gadā par žurnāla redaktoru kļuva Edgars Jēkabsons, vēlāk Dailes teātra aktieris, bet 1929./30. gadā – Arnolds Rudzītis, vēlāk laikraksta „Jaunākās Ziņas” sporta redaktors un Latvijas

rekordists sprinta disciplīnās. No līdzīgiem skolēnu žurnāliem „Saturns” atšķīrās ar krāšņu apdari, ilustrācijām un satura bagātību.

Atturības pulciņu, ko nodibināja 1924. gadā, vadīja Ķīmijas nodaļas audzēknis Jānis Tāļivaldis Zommers, kas vēlāk pārmainīja savu uzvārdu uz Zemzars. Pēc kara viņš strādāja Valsts bibliotēkas reto grāmatu un rokrakstu nodaļā. Iznākusi viņa grāmata „Rīgas pilsētas paraugmēru vēsture” (2002).

Sporta sekcijā jaunieši nodarbojās ar sporta vingrošanu, basketbolu un volejbolu.

Tehnikuma tradīcija bija vienreiz gadā sarīkot skolas balli ar lūgtiem viesiem – ģimnāzistēm. Ballei tehnikuma audzēkņi gatavojās ilgi un rūpīgi. Šajā laikā Herberts Cukurs bija aizlidojis ar lidmašīnu uz Gambiju. Klasē bija izvietots liels aeroplāna makets, gar sienām bija izvietotas palmas un nēģerēnu attēli un teksts ar Dreslera pantīņu:

Brīnās ļaudis, smalki, prasti,

Seno lietu muzejā:

Herberts Cukurs ar šo kasti

Aizlidojis Gambijā

Kādā telpā zili zaļā gaismā zaigoja jūras dzelme, viņņojās aļģes, kustējās zivis un krabji, citā romantiskā gaismā bija redzama Venēcija ar slaveno Nopūtu tiltu un gondolu.

Latvijas proklamēšanas svētkos – 18. novembrī – tehnikuma galvenā fasāde bija rotāta ar sarkanbaltsarkanajiem karogiem un, krēslai iestājoties, mirdzēja prožektoru gaismā. Pēcpusdienā varēja apskatīt izstādes – audzēkņu veikumu – zīmējumu un rasējumu veidā, arī ar laboratorijās un darbnīcās sasniegto. Valsts svētku gadadienai veltīto aktu atklāja A. Vickopfa svētku uzruna ar kopīgi nodziedāto Valsts himnu „Dievs, svētī Latviju” un audzēkņu priekšnesumiem [1].

VI. ABSOLVENTI

Rīgas Valsts tehnikuma absolventi pirmajā desmitgadē (1919-1930) strādāja dažādās tautsaimniecības nozarēs. Tehnikuma direktors A. Grīnbergs raksta: „Beigušie, ar ļoti maz izņēmumiem, atraduši nodarbošanos, sevišķi liels pieprasījums ir pēc Būvniecības nodaļas beigušiem, un bieži vien trūkst kandidātu piedāvātām vietām. Lielākas grūtības tiklab prakses, kā arī vietu dabūšanas ziņā bija Ķīmijas nodaļas abiturientiem, bet arī šeit pēdējā laikā stāvoklis sāk uzlaboties, jo nodaļa stājusies sakaros ar fabrikām, vai nu tieši vai caur absolventu vidutājību.”

Būvniecības nodaļas lielāko daļu absolventu pieņēma darbā Satiksmes ministrijā un Šoseju un zemes ceļu dienestā, mehānikas un elektrotehnikas nodaļās, pasta un telegrāfa departamentā telefona un radio nozarēs.

Ķīmijas nodaļas absolventi strādāja dažādos rūpniecības uzņēmumos un laboratorijās, Kultūrtehnikas absolventi - Zemkopības ministrijas Kultūrtehniskā daļā.

Līdz 1940. gadam tehnikumu pēc nepilnīgām ziņām (trūkst ziņu par 1929./30., 1933./34., 1934./35. m.g.) beidza 1505 audzēkņi. Daudzi no viņiem izglītību turpināja Latvijas Universitātē. Viņi pēc 2. pasaules kara ne vien Latvijā, bet arī ārzemēs kļuva par izciliem rūpniecības, izglītības, zinātnes un kultūras darbiniekiem [1,4].

Militāru karjeru izvēlējās Mehānikas nodaļas absolvents, komandkapteinis Hugo Legzdīns (1903 -2004). Viņš beidzis Kr. Valdemāra Jūras skolas kuģa vadītāju un mehāniķu skolu (1930) un Francijas Jūras Kara akadēmiju (1930). Bija zemūdenes „Ronis” kapteinis. Apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeņa V šķiru (1936) un IV šķiru (1995). Viņš atzina: „Sevišķi daudz manām turpmākām gaitām deva mācības tehnikumā. Kad apmeklēju tehnikumu, 25 kilometrus gāju kājām uz Inčukalna staciju. Vai saule, vai lietus, un tehnikumu pabeidzu. Vajadzīgs gribasspēks. Jaunatne jāpieradina pie darba, lai viņi paši prastu izdzīvot [15].

Ievērojamais Latvijas aviokonstruktors Kārlis Irbītis (1902–1997) konstruktora darba gaitas sāka kā RVT Mehānikas nodaļas audzēknis. Bija Valsts elektrotehniskās fabrikas lidmašīnu būves vadītājs (1935-1942). Pēc 2. pasaules kara strādāja *Canadair* lidmašīnu rūpniecībā par vecāko inženieri konstruktoru, konstruēja 30 dažādu konstrukciju lidmašīnas. Risināja klasiskā lidaparāta apvienojumu ar helikopteri, kas spēj bez ieskrējiena stāvus pacelties gaisā [9]. Sarakstījis grāmatu par Latvijas aviācijas vēsturi (1986) [10].

K.Irbīša birojā (1942–1943) strādāja tehnikuma absolvents Edvīns Brūvelis. Pēc kara darbojies kā lidotāju apmācītājs. Sarakstījis monogrāfiju „Latvijas aviācijas vēsture 1919–1940”.

Inženieris mehāniķis Jānis Osvalds Muižnieks (1911–1990) pēc tehnikuma mehānikas nodaļas (1925) beidzis arī LU Mehānikas fakultāti (1937). Romas universitātē ieguvis aviācijas zinātņu doktora grādu. Austrālijā Jaunās Dienvidzēlas Universitātē Sidnejā pasniedza aerodinamiku un lidmašīnu būvi.

Būvzinženieris Kārlis Ieleja (1909–1980) pēc Rīgas Valsts tehnikuma studēja inženierzinātnes Latvijas Universitātē un Minhenē Vācijā. ASV Kalifornijas universitātē ieguva maģistra grādu un kļuva par ārkārtas profesoru Ohaio Universitātē ASV [12].

Tehnikumā mācījies džungļu pētnieks Aleksandrs Laime (1911-1994). Venecuēlā viņš pētījis Gajamas džungļus, 3 kalnu upes nosaucis Latvijas upju vārdos par Ogri, Gauju un Ventu[15].

Ķīmiķis tehnologs Leonīds Osipovs (1917–2011) pēc RVT Ķīmijas nodaļas beigšanas (1937) beidzis LU Ķīmijas fakultāti (1944). Viņu 1977. gadā apstiprināja par profesoru. Viņš sarakstījis grāmatu „Ķīmijas tehnoloģijas pamatprocesi un aparāti” (I–II, 1962–1968), atkārtots izdevums 1991.g. No tām mācījušās vairākas ķīmiķu paaudzes. Izstrādājis vairāk nekā 20 oriģinālu efektīvu žāvēšanas iekārtu [13].

Ķīmiķis, zinātnes vēsturnieks un konstruktors Arturs Zalsters (1922–2008) tehnikumu beidzis divas reizes – 1944. un 1957. gadā. Viņš aizstāvējis RTU tehnisko zinātņu maģistra disertāciju „Seno kuģu konstruktīvās īpašības” (1997), bet Kultūras akadēmijā – mākslas zinātņu maģistra disertāciju „Vietējās kuģniecības seno avotu liecības” (1998). Viņa monogrāfija par Kurzemes hercoga Jēkaba buriniekiem 2002. gadā atzīta par skaistāko grāmatu Latvijā un godalgota starptautiskajā grāmatu gadatirgū Leipcigā [14].

Dažādi ir vācu okupācijas laikā Būvniecības nodaļu beigušo Arvīda Purgaiļa, Arnolda Eihvalda, Arvīda Ādamsona, Arnolda Lokmaņa un Gunivalda Bilkena likteņstāsti gan Latvijas leģionā, gan Padomju gūstā, gan apcietinājumā, gan ārzemēs [7].

Arvīda Purgaiļa lielākais veikums ir kamanīņu un bobsleja trase Siguldā, par ko 1991. gadā viņš saņēmis PSRS Ministru Padomes prēmiju.

Arvīds Eihvalds strādājis „Latkomunālprojektā” par projektu galveno inženieri. Projektējis ūdensvadus, sūkņu stacijas un skolas Liepājā, Valmierā, Cēsīs un Ogrē.

Arvīds Ādamsons darbojies ASV Filadelfijas pilsētā. Pazīstams ar lielāko latviešu projektu svešatnē – Brāļu kapiem Katsikļos Ņujorkas pavalstī.

Arnolds Lokmanis strādājis Leņingradas papīrrūpniecības projektēšanas birojā Rīgas filiālē. Projektējis papīra, celulozes un spirta ražotnes Slokā, Jaunciemā, Juglā, Līgatnē, Viļņā, Kauņā un Kaļiņingradā. Pēc viņa projektiem tapušas putnu fabrikas Iecavā un Ķekavā un Rīgas sakaru centrs Pērses ielā.

Gunivaldis Bilkens Austrālijā, Melnburnā, projektējis dažādas dzelzsbetona un dzelzskonstrukcijas būves.

LITERATŪRAS SARAKSTS

- [1] Valsts tehnikums: Desmit gadu darbības pārskats 1920–1930. Rīga, Latvju Kultūras spiestuve, 1930. 135 lpp.
- [2] Grīnbergs A., Rīgas Valsts tehnikums. Grāmata: Latvijas Valsts 10 gados. Rīgā, 1930, 577.–578. lpp.
- [3] Vitskopts A. Rīgas Valsts tehnikums Latvijas brīvvalsts gados, Tehnikas apskats, 1965. Nr. 48, 10.–12. lpp.
- [4] Grosvalds I., Bombiza I. Rīgas Politehniskā institūta audzēkņi – Rīgas Valsts tehnikuma dibinātāji un tā veidotāji. RTU Zinātniskie raksti. 8. sēj. Humanitārās un sociālās zinātnes zinātņu un augstskolu vēsture, 2. sēj. Rīga, RTU, 2002., 32.–41. lpp.
- [5] Bombiza I., Grosvalds I. Rīgas Valsts tehnikums un Latvijas Universitāte. Latvijas Universitātei – 80. Konferences referātu tēzes. Rīga, LU, 1999. 13.–14. lpp.
- [6] Rotberga V. LVU Vēstures un filoloģijas fak. Studentes kursa darbs „Rīgas Industriālā Politehnikuma vēsture 1919.–1940. gados”, 75 lpp. [rokraksts].

- [7] Atmiņas, dokumenti, apceres. Rīgas Valsts tehnikums Būvniecības nodaļas ēku celtniecības nozares ac klase, 1937–1942. Sast. A. Eihvalds. Rīga, RVT, 1996. 165.lpp.
- [8] Vilciņš T. Skolu jaunatne nacionālajā cīņā (1940–1941) Rīga, Valsts arhīvs, 1997, 80 lpp.
- [9] Brūvelis E. Atmiņas par aviokonstruktoru Kārli Irbīti (1904 – 1997). RTU Zinātniskie raksti. Humanitārās zinātnes 8. sēj., Zinātne un augstākā izglītība, 8. sēj. Rīga, RTU, 2006. 156. -161. lpp.
- [10] Irbīte K. Latvijas aviācija un tās pionieri. Tulk. No angļu valodas J. Vilks, zin. konsult. E. Brūvelis. Rīga, Zinātne, 1997, 158 lpp.
- [11] Brūvelis E. Latvijas aviācijas vēsture 1919-1990. Rīga, Jumava, 2003. 461 lpp.
- [12] Ieleja Kārlis, būvzinātnieks. Tehnikas apskats Nr. 11, 24. lpp.; Nr.21, 24. lpp.; Nr. 53, 38. lpp.; Nr. 58, 23.lpp.; Nr. 58, 22. lpp.; Nr. 59, 19.lpp.
- [13] Grosvalds I. Profesoram Leonīdam Osipovam – 90. Latvijas Ķīmijas žurnāls, 2007, Nr.8, 200.-201.lpp.
- [14] Grosvalds I., Vīksna A. Arturs Eizens Zelsters (1922–2008), novadpētnieks, zinātņu un tehnikas vēsturnieks. LU raksti 738. sēj. Zinātņu vēsture un muzejniecība. Rīga, LU, 2008, 216. -223. lpp.
- [15] Tavi bijām, Tavi esam. Rīgas Valsts tehnikums. Veltījums, mozaīka. Sast. V. Rūja, I. Grīnvalde. Rīga, Mācību apgāds, 81 lpp.

Ilgars Grosvalds, Dr. sc. ing. RTU Latvijas Ķīmijas vēstures muzeja vadītājs, Kopš 1994.gada veic Latvijas Zinātņu vēstures asociācijas sekretāra pienākumus. Par pētījumiem „Zinātnes un tehnoloģijas attīstība Latvijā un trimdā”. P.Valdena prēmijas laureāts (1994). Vairāk nekā 600 zinātnisko un populārzinātnisko publikāciju autors.
Adrese: RTU Latvian Museum of History of Chemistry
Kronvalda bulvāris 4, Rīga, LV – 1586, Latvija.

Inta Bombiza ing. chem. mag. paed. RVT nodaļas vadītāja, Ķīmijas tehnoloģijas priekšmetu skolotāja. Kopš 1999.gada aktīvi piedalījies Baltijas valstu zinātņu vēstures konferencēs.
Adrese: PIKC Rīgas Valsts tehnikums, Kr. Valdemāra 1c, Rīga, LV – 1817, Latvija.

Ilgars Grosvalds, Inta Bombiza. Technical Education in Latvia and Riga State Technical School

The foundation of Riga State Technical School in 1919 resulted in making a strong basis for development of secondary technical education in Latvia as well as facilitated prosperity of industrial and economical life. Liepaja State Technical School was founded in 1920, followed by Riga City Evening School in 1926. Rezekne State Technical School and Daugavpils State Railway Technical School were founded in 1929. Riga State Technical School was the largest secondary technical educational establishment in Latvia. There were six departments: Building, Mechanics, Electrotechnical, Chemistry, Cultural technical and Railway maintenance departments. The history of the state technical school is divided into two parts: 1920-ties (1919-1930) under the management of the building engineer Ansis Grinbergs and 1930-ties (1931-1940) when the director was the engineer mechanic Adolph Vickopfs. Its graduates became outstanding specialists in industry, education and science not only in Latvia, but also abroad after World War II.

Илгарс Гросвалдс, Инта Бомбиза. Техническое образование в Латвии и Рижский государственный техникум

Рижский государственный техникум, основанный в 1919 году, заложил прочные основы в развитие технического образования в Латвии, способствуя процветанию промышленной и хозяйственной жизни. К нему в 1920 году присоединился Лиепайский государственный техникум, в 1926 году Рижский городской вечерний техникум, в 1929 году Резекненский государственный техникум и Даугавпилсская государственная железнодорожная школа. В Рижском государственном техникуме, самом большом учебном учреждении, дающем среднее техническое образование, было 6 отделений: строительное, механическое, электротехническое, химическое, культурно-техническое и эксплуатации железнодорожных путей. Число учащихся в 1940 году достигло 1260, а выпускников 186. История государственного техникума в латвийское время разделяется на 2 периода: двадцатые годы (1919-1930), когда руководил инженер Ансис Гринберг и тридцатые годы (1931-1940), когда директором был инженер-механик частный доцент Латвийского университета Адольф Витцкопф. Ученики техникума стали выдающимися работниками промышленности, образования и науки не только в Латвии, но и после II мировой войны, за рубежом.